

הנה אנחנו והנה הם, שני חלקים

בתוך השלם:

על יהדות וסוציאליזם אל מול "חילוניות" וניאו-ליברליזם

:: צפיר גדרון

שני ויכוחים: פרגמטי ואידיאולוגי, אשר התקיימו שניהם במקביל גם מימין וגם משמאל. ואולי היה זה ויכוח בין אנשי ההתיישבות העובדת והפריפריה לאנשי העיר והמרכז? אז מי נמנה על ה"אנחנו" ומי על ה"הם"? אני רוצה להתייחס אלינו, אל ה'אנחנו', במובן של הציונות החילונית, אל מול ה'הם' במובן של הציונות הדתית.

בט' באב האחרון נכחתי בפאנל שארגנה עיריית ירושלים, בנושא ההתנתקות, כמוכן. הרבה מהמשתתפים האשימו את הציונות הדתית בדברים הקשורים להתנתקות, גם בקרב מחננו הלא ברור, וגם מקרב הציונות הדתית עצמה. רוב הדוברים היו דתיים. הם טענו שבתוך המשולש של עם ישראל, ארץ ישראל ותורת ישראל, הציונות הדתית משכה חזק לכיוון ארץ ישראל וההתיישבות. שני הקודקודים האחרים הוזנחו לחלוטין. הם אמרו שהציונות הדתית התנתקה מהעם וזה מה שהוביל לכישלונה. אל מול ההלקאה העצמית הזו אני כחילוני שמאלני הרגשתי לא נוח: ברור שגם לי, לנו, יש אחריות גדולה לכל מה שקרה.

לדעתי, הציונות הדתית תתעשת ותוביל את המרץ החלוצי ואת המחויבות האידיאולוגית שלה פנימה למתרחש בתוך גבולות המדינה ולא רק לעיצוב גבולותיה: לשיח החברתי והמוסרי, לאפיקי החינוך ולצביון המדינה. השאלה היא האם 'אנחנו' נהיה שם? כדי שצד אחד יהיה מעוניין להמשיך להתמודד על עתיד משותף עליו לדעת שהצד השני מעוניין גם הוא בשותפות ומוכן לנהל דיאלוג על הגדרת הטוב ביחד. אני לא בטוח שזה המצב היום.

בויכוח הפנימי של השמאל החילוני אליו אני משתייך, אני מרגיש שייך לקבוצת מיעוט. אני מרגיש שפחות ופחות מאיתנו רואים חשיבות בקיומו של הלאום וחשים הזדהות ושייכות לעם היהודי ובעיקר לתרבותו. רבים בתוך השמאל הישראלי נסוגים אל תוך קוסמופוליטיות רכה ומטשטשת. אני מוצא שישנה הלימה כמעט מלאה בין הניאו-ליברליזם הקפיטליסטי,

בתהליך ההתנתקות עלתה הרבה פעמים ההגדה שבין "אנחנו" ו"הם". אם יש דבר מסוכן להמשך הקיום המשותף של חברה, הרי הוא התפתחותן של זהויות קולקטיביות וירטואליות ("יש אנשים ש...") המוכר. אם אנחנו רוצים להמשיך ולהתקיים כחברה עלינו להישיר מבט ולא להתחבא מאחורי כותרות אנונימיות והאשמות וירטואליות.

מי הם ה"אנחנו" וה"הם" שדיברו עליהם לאורך ההתנתקות וסביב מה הם נחלקו? התחושה היא, שהמחלוקת לא היתה ייחודית לתקופה האחרונה, אלא היא מהותית ובסיסית. לכאורה ההנגדה היתה בין הדתיים לבין החילוניים. אבל ישנם דתיים חרדים שהמדינה לא מעניינת אותם כהוא זה, על אחת כמה וכמה ההתיישבות היהודית בחבל עזה. אז אולי מדובר בבעלי הכיפות הסרוגות? גם שם יש ויכוח ("ע"ע מימ"ד, 'עוז ושלום' ואחרים), וישנם חרדים שכן מתעניינים במדינה וגם אצלם ישנו ויכוח. ומהצד השני ישנם חילוניים שהיו "כתומים". לכן, כנראה שחלוקת המחנות אינה 'דתיים' מול 'חילוניים'. אז אולי היה זה ויכוח בין שמאל לימין? גם כאן יש בעיה, קודם כל מפני שהימין הוא זה שהוביל את ההתנתקות. מלבד זאת היו

לא מזמן שאלה אותי חברה טובה, במעין התרסה, אם אני מצין את היום הבינלאומי ללא הקניות. התרסתי חזרה שאני מצין אותו אבל שהוא מקומם אותי.

קצה הקרחון

איגודים מקצועיים - אפשר גם אחרת

עמי וטורי כתב על איגודי העובדים בשוודיה באתר העוקץ. מתברר שעם קצת סולידריות ועזרה מרשויות החוק אפשר להלחם בגלובליזציה ובשחיקת כוח העובדים. הנה דוגמה: "על פי ההסכם המתגבש כל חברה לא שבדית שתזכה במכרז לביצוע פרויקט בשבדיה צריכה "לבקש" חברות זמניות בהתאחדות המעסיקים השוודית ולקיים ביחס לכל עובדיה בשבדיה את כל ההסכמים הקיבוציים הרלוונטיים ואת כל החובות החלות על מי שהינו חבר בהתאחדות המעסיקים השבדית". כלפי חברה שלא תנהג כך וכלפי כל חברה שתבוא במגע עם חברה זו יפעילו האיגודים המקצועיים השבדים את כל האמצעים העומדים לרשותם. כלומר החברה ושותפותיה יחוסלו כלכלית, מאחר שלאיגודים השבדים אמצעים כלכליים (קרתות שביתה בערך כולל של 5 מיליארד אירו) המאפשרים להם להשבית חברות ולהחרים חברות ללא הגבלת זמן. כמו כן קיים איסור מפורש בחוק להפנות עובדים מובטלים למקום עבודה שבו מתקיימת שביתה". מתוך: עמי וטורי, אתר העוקץ

האינדיבידואלי, המנוכר והאכזר לבין הקוסמופוליטיות האנטי-לאומית והאנטי-יהודית (במובן התרבותי) בשמאל הישראלי. היהדות החילונית אינה מחוברת ברובה לשורשיה התרבותיים, ולא מתוך בחירה כי אם מתוך כורחות. הבורות הזו מנחה אותה גם ביחס לקשר לעם היהודי ולישיבה בארץ ישראל. כפי שאמר מאיר חזן: "רצינו לגדל דור של אפיקורסים וגידלנו דור של בורים ועמי ארצות". עם כל הכבוד לשיח הציבורי החילוני, שמתרה כל הזמן על כפיה דתית ומרגיש מאוים, הסטטוס קוו "המקודש" משתנה כל הזמן ומתאים עצמו דווקא לחילוניות הניאו-ליברלית. דווקא אנחנו (הפעם כוונתי לאנשי ההתחדשות היהודית הסוציאל-דמוקרטית המנהלים דיאלוג עם תרבותם היהודית) יכולים להזדהות עם הביקורת הדתית על התרבות החילונית.

לא מזמן שאלה אותי חברה טובה, במעין התרסה, אם אני מציין את היום הבינלאומי ללא קניות. התרסתי חזרה שאני מציין אותו אבל שהוא מקומם אותי. הוא זר ואופנתי בדיוק כמו מה שהוא יוצא נגדו, בנוסף הוא גם סמלי ולא מחולל שינוי אמיתי. זאת, להבדיל מ-52 הימים ללא קניות שיש לעם היהודי כל שנה, אחת לשבוע. זוהי חלק ממטרתם והם הולכים ונגגסים בשנים האחרונות לטובת חוויית הקניות בקניונים (אשר מי שפתח אותם לראשונה בשבת היו קיבוצים).

חו רק דוגמא בולטת אחת מני רבות. מהצד השני, אנחנו, השמאל הציוני צריכים להיות חרדים גם לדמוקרטיה הישראלית. אני סבור שגם שם עלינו לבדוק את עצמנו דווקא משום שזה המקום שאנחנו טוענים להתהדר בו. אמי אומרת לי הרבה ש"למקל יש שני קצוות: פעם אתה מכה ופעם אתה מוכה – אם אינך רוצה להיות מוכה אל תכה". ברוח זו הרבתי לטעון באחרונה בפני חברים ימניים בהתרסה כי "שרון נותר אותו שרון". האמצעים הלא לגיטימיים בהם לדעתם פועל שרון אינם חדשים. בעבר הם היו בצד "המכה" וכעת הם בצד "המוכה". יחד עם זאת אנחנו, שהתקוממנו בפני אמצעים אלו, הסכמנו הפעם לפעולותיו של שרון מבלי לפצות פה, רק משום שהוא שירת את האינטרסים שלנו. החרשנו להרבה דברים שאינם ברוח הדמוקרטיה גם אם חוקית הם כשרים.

הפגיעה בדמוקרטיה מחמירה כשאנו בוחנים היבט נוסף: האטימות של הממשל לקולות מהשטח היא מחזה מוכר. לימור לבנת מתנהגת בכוחנות מול מאבק המורים, האוצר מפגין אטימות מול מאבק העובדים. המאבק שניהלה הציונות הדתית היה כמעט מאבק למופת בעיני

אנחנו, שהתקוממנו בפני אמצעים אלו, הסכמנו הפעם לפעולותיו של שרון מבלי לפצות פה רק משום שהוא שירת את האינטרסים שלנו. החרשנו להרבה דברים שאינם ברוח הדמוקרטיה גם אם חוקית הם כשרים.

הוא היה רב עוצמה וכישלוננו הותיר אותי במבוכה למרות התנגדותי למטרתו – איך יכול להיות מאבק מוצלח יותר ממנו? ונשאלת השאלה: איזה כוח לגיטימי נותר לחברה האזרחית במאבקים ציבוריים נגד מדיניות ממשלתית? בדברים אלו אין אני מנקה את הציונות הדתית והמתנחלים מגילויים של התנהגות לא דמוקרטית לאורך העשורים האחרונים. אני דורש מהם כעת, משסבלו מהתנהלות פוליטית בדפוסים דומים לאלו שנהגו בהם, לערוך חשבון נפש. אך אני סבור שכעת גם אנחנו זקוקים לערוך אותו חשבון הנפש. אולי זהו פתח חדש לעיצוב משותף של כללי המשחק הדמוקרטיים בדמוקרטיה הישראלית. אני שואל את עצמי: האם נהיה שם לערוך את חשבון הנפש יחד "איתם", עם הציונות הדתית? האם בזמן שנציב בפניהם אנחנו את תפקודם הדמוקרטי הלקוי, נכיר בטענותיהם כנגד תפקודן של רשויות השלטון כעת? חשוב לחזור לשאלה הבסיסית: האם 'אנחנו' – החילוניים – נהיה שם? האם נהיה מוכנים לנהל דיון על צביון יהודי למדינה ולא רק על היותה מדינה של יהודים? האם נדע לנהל דיון אמיתי משוחרר מאינטרסים של ימין ושמאל על יסודות המשטר הדמוקרטי הישראלי? האם 'אנחנו' – אנשי ההתחדשות הסוציאל-דמוקרטית – נדע להיות חלוצים בתוך המחנה החילוני (ובעיקר השמאלי)? האם נדע להביא אותו לנהל דיאלוג מחייב על הצביון היהודי של מדינת ישראל ועל המשטר הדמוקרטי? אני סבור שהצד השני יהיה שם. אבל האם אחרי כל צקצוקי הלשון שקראו להם לעשות חשבון נפש ולהתמודד על החברה – נהיה אנחנו שם איתם?

הפגיעה בדמוקרטיה מחמירה כשאנו בוחנים היבט נוסף: האטימות של הממשל לקולות מהשטח היא מחזה מוכר. לימור לבנת מתנהגת בכוחנות מול מאבק המורים, האוצר מפגין אטימות מול מאבק העובדים.